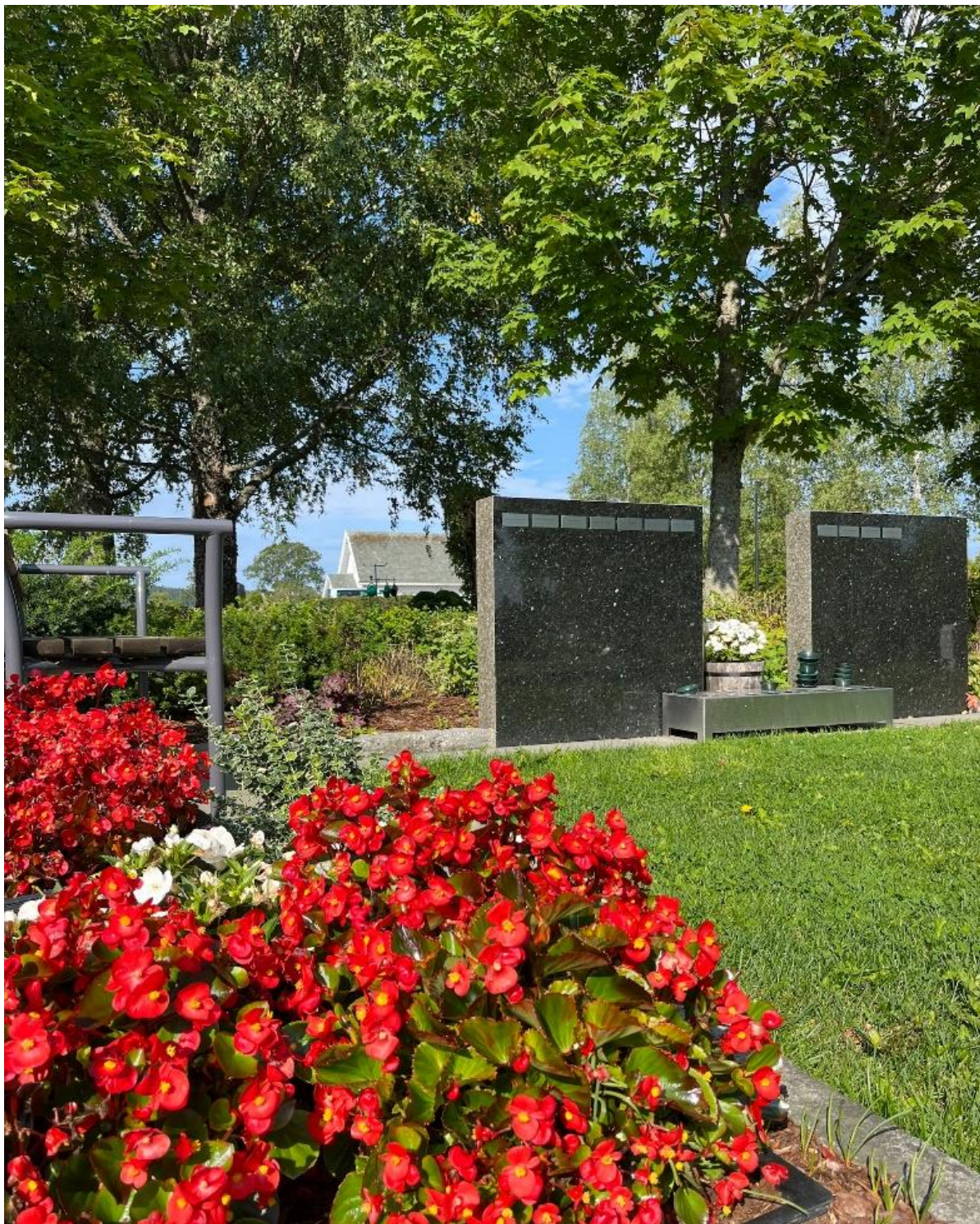

Gravplassmelding 2024-2044

Status og utvikling av gravplassene i Enebakk

Navnet minnelund på Enebakk kirkegård

Forord

Gravplassforvaltningen i Enebakk ligger til kirkekontoret hvor kirkevergen er daglig leder. Gravplassforvaltningen er offentlig forvaltning, og betjener alle bygdas innbyggere, uavhengig av tros- eller livssynssamfunn.

Formålet med gravplassmeldingen er å samle informasjon om gravplassene i ett dokument som gjøres offentlig tilgjengelig elektronisk på hjemmeside eller ved henvendelse til gravplassforvaltningen, Ignaveien 14, 1912 Enebakk (kapellet ved Enebakk kirke).

Gravplassmeldingen er lagt fram for Statsforvalteren i Vestfold og Telemark for gjennomgang, for deretter å bli behandlet i Enebakk menighetsråd (15.10.24). Meldingen er også oversendt Enebakk kommune til informasjon.

Behovet for utvidelser av gravplassene er beskrevet i meldingen. En planlagt gravplass for urner på Flateby, utviklingen av kremasjoner og bruk av navnet minnelund vil ha stor innvirkning på eventuelle utvidelser.

Kirkevergen anbefaler at det gjøres nye behovsvurderinger i 2034.

Enebakk, august 2024

Grete Dihle
kirkeverge og leder for gravplassforvaltningen i Enebakk

Alle foto: Grete Dihle

Innhold

Verdigrunnlag	6
Lover, forskrifter og vedtekter	7
Gravplasser og gravformer	7
Gravformer som hittil er vurdert som uaktuelle i Enebakk	8
Frednings- og festetid	8
Kjøleromskapasitet i kommunen	8
Ulike tros- og livssynssamfunns behov	9
Tilgjengelighet – universell utforming	9
Driftsbygning og utstyr	10
Tiltak for mer miljøvennlig drift	10
Administrasjon og drift av gravplassene	10
Administrasjon	11
Drift	11
Avfallshåndtering	11
Økonomi	12
Gravsteltjeneste	12
Mari kirkegård	13
Tilkomstmuligheter med kollektivtransport eller bil	13
Gravfelt – dagens situasjon	14
Framtidige kapasitetsbehov	15
Ledige kistegravplasser per april 2024:	15
Andre formål på Mari kirkegård	16
Kristuskransen	16
Barnas blomsterhage og menighetens grønnsakshage	17
Mari naturbarnehage	17
Enebakk kirkegård	18
Tilkomstmuligheter med kollektivtransport eller bil	18
Gravfelt – dagens situasjon	18
Enebakk middelalderkirkegård – feltene A-Q	18
Utvidelse 1984 - Gravfeltene R-U	20
Utvidelse 2009 – feltene UU-XX-Y - kistegraver	20
Utvidelse 2009 – W – minnelunder	20
Utvidelse 2009 – X-YY-Z	20
Endret felt E – Godkjent for muslimsk gravlegging – felt EF	20
Framtidige kapasitetsbehov	21

Ledige kistegravplasser per april 2024:	21
Parkeringsplassen	21
Andre formål på Enebakk kirkegård	22
Barnas blomsterhage og menighetens grønnsakshage	22
Flateby gravlund	22
Årene framover	23
Befolkningsvekst og forventet alderssammensetning	23
Forventet utvikling av pårørendes forhold til graver	25
Kilder:	26

Verdigrunnlag

Overordnet målsetting:

Gravplassene i Enebakk skal holdes i hevd og forvaltes etter gjeldende lover og forskrifter, samt med stor grad av orden og verdighet.

Verdigrunnlaget skal danne utgangspunktet for dagens drift og framtidig planlegging.

1. Gravplassens mangesidige rolle

I forbindelse med planlegging, forvaltning og skjøtsel av gravplassene, ivaretas alle de ulike funksjoner en gravplass har:

- En fredfylt gravplass tilrettelagt for ro og ettertanke
- Et sted som oppleves som verdig å komme til når en grav skal besøkes
- Et sted for sørgende som medvirker til å lindre sorgen
- Tilrettelegging for biologisk mangfold og miljøvennlig drift
- En offentlig park for rekreasjon for hele kommunes befolkning
- Et sted for undervisning og kulturformidling
- Ivaretagelse av HMS for ansatte og næringsdrivende

2. Valgfrihet og likebehandling for kommunens innbyggere

Kommunes innbyggere skal på selvstendig grunnlag kunne velge mellom urne- og kistegrav, og om de ønsker gravleggingen på Enebakk eller Mari kirkegård¹.

Det er ett felt med retningsbestemte kistegraver på Enebakk kirkegård.

Innbyggere som velger kremasjon, må betale egenandel for kremasjonen. Det tilkommer også festeavgift for reservasjon av kistegrav, hvis det velges dobbeltgrav.

3. Utensoknsboende

Det er mange som har en familiær tilknytning til Enebakk, og det er anledning for utensoknsboende å gravlegges i Enebakk, enten i kiste eller urne. Det tilkommer avgift avhengig av hvilke tjenester og hvilken gravferdsform som velges.

4. Seremonibbygg

Enebakk og Mari kirker kan benyttes til seremonier med Den norske kirkes liturgi.

- Enebakk kirke har 283 sitteplasser
- Mari kirke har 170 sitteplasser

Av seremonirom som er livssyns åpne, eller som kan tilrettelegges for det, er:

- Herredsstyresalen i Enebakk kommune, spesielt tilrettelagt (maks 200 personer)
- Enebakk kapell, spesielt tilrettelagt (maks 25 personer)

¹ Begrepene «kirkegård» og «gravplass» brukes om hverandre i dokumentet. Det formelle og juridiske begrepet er «gravplass», mens gravplasser som omkranser et kirkebygg fortsatt kan omtales som det historiske begrepet «kirkegård».

- Alternativt kan også ulike forsamlingslokaler leies.

5. *Universell utforming*

Både seremonibbygg og gravplassene er tilrettelagt for personer med ulike funksjonsnedsettelse, så langt det har latt seg gjøre med hensyn til vernede og fredete bygg. Feltene P, O, N (retning vest) på Enebakk middelalderkirkegård er til dels vanskelig tilgjengelig på grunn av skrånende terreng.

Loover, forskrifter og vedtekter

Gravplassdriften i Enebakk utføres av Enebakk sokn i henhold til gravplassloven og dens forskrifter.

I tillegg følges kulturminneloven for vernede og fredete arealer og bygg, samt lovverk som ivaretar HMS på arbeidsplassen.

Lokale vedtekter, vedtatt av Enebakk sokn i 2019.

Priser for tjenester på gravplassen vedtas årlig i Enebakk kommunestyre.

Vedtekter og priser finnes på soknets hjemmeside: kirken.no/Enebakk under fanen «Gravferd». (Denne fanen vil bli lagt til egen hjemmeside som utarbeides i 2024/25).

Det er foreløpig ikke utarbeidet en egen verneplan for Enebakk middelalderkirkegård, og av den grunn blir det i svært liten grad fjernet gravminner på disse feltene.

Kirkevergen/leder for gravplassforvaltningen er delegert myndighet fra Enebakk menighetsråd til daglig drift av virksomheten i henhold til delegasjonsfullmakt EMR-sak 11/23.

Gravplasser og gravformer

Pr 2024 er det to gravplasser i kommunen, Enebakk og Mari kirkegårder. Gravplass på Flateby er under planlegging.

På Enebakk kirkegård er det åpent for ordinære kiste- og urnegraver, retningsbestemte graver og gravlegging av urner i anonym og navnet minnelund.

På Mari kirkegård er det åpent for ordinære kiste- og urnegraver, samt for gravlegging av urner i anonym og navnet minnelund.

På Flateby planlegges det kun for urnegravlegging i ulike felt. Navnet minnelund vil bli ett av feltene.

Gravformer som hittil er vurdert som uaktuelle i Enebakk

Navnete minnelunder har nærmest overtatt behovet for anonyme minnelunder. Det vurderes derfor ikke som et behov å anlegge anonym minnelund på Flateby. Det er ikke krav til navneskilt på navnet minnelund, og personer som ønsker anonymitet, kan derfor gravlegges på den navnete minnelunden, uten skilt, alternativt på Enebakk gravplass.

Kistegravlegging i dobbel dybde anses som uegnet i Enebakk. Årsaken er jordsmonnet og det faktum at det skjer mindre omdanning jo dypere graven er. Det tillates imidlertid opphør av dobbeltgrav, etter fredningstidens² utløp. Dermed fristilles enkeltgraver som kan gjenbrukes.

Kolumbarium anses foreløpig som uaktuelt ettersom det ikke har kommet forespørsel om dette. Det å tilrettelegge for mange ulike gravformer, krever dessuten at det avsettes areal til et formål som kan vise seg ikke å være attraktivt. Som eksempel kan nevnes anonyme minnelunder som her i Enebakk etter noen år ble oppdelt for å kunne imøtekomme behovet for navnete minnelunder. Det er etter dette svært få som ønsker anonym gravlegging, og det har også vist seg at mange har angret på avgjørelsen.

Frednings- og festetid

Fredningstiden på graver er i henhold til lovverket, 20 år, med unntak av Enebakk middelalderkirkegård, hvor fredningstiden er 30 år. (Fra ca 1980 til 2020 ble det praktisert en utvidet fredningstid på alle gravene på Enebakk kirkegård. Denne ble nedjustert til 20 år fra 2020, men ikke med tilbakevirkende kraft.)

En generell festetid ved utsendelse av krav om festeavgift ble redusert fra 20 til 10 år for noen år siden. Det gis anledning til å redusere festetiden ytterligere til 5 eller 1 år. Krav om festeavgift sendes ut i september hvert år, og festere oppfordres da til kontakt med kontoret på telefon eller e-post dersom det er ønskelig med endringer eller opphør av festeavtalen.

Det praktiseres ikke en maksimal festetid som lovverket gir adgang til. Det er et generelt mål å gjenbruke graver, noe som familiegraver spesielt legger opp til. Det praktiseres derfor ny frigravperiode også i familiegraver. Dette medfører mindre press på at nye kistegraver tas i bruk.

Kjøleromskapasitet i kommunen

Kommunens to kjølerom er lagt til de to kapellene, Enebakk og Mari. Det er plass til inntil 4 kister i hvert av kjølerommene. Begravelsesbyråer som er aktive i Enebakk har nøkkel til kjølerommene, slik at de kan låse seg inn uten ansatte til stede. Det finnes også en tilgjengelig nøkkel hos betjeningen på Ignagard.

² Begrepet fredningstid er hjemlet i gravplasslovens § 8. En ny grav er fredet i 20 år og er også da fritatt for betaling.

Ved en eventuell katastrofe eller pandemi, må det sammen med kommunens kriseberedskap opprettes adhoc-løsninger for kjøle-/frysekapasitet.

Kjølerommet i Mari kapell er inn den doble døren nede. Øvrig del av kapellet benyttes til spiserom for gravplassansatte, mens kapellrommet brukes til bæreandakter, kapellkaffe (etter gudstjenester) og møter. I de tilfeller det er syning forut for en gravferd, gjøres dette gjerne i kapellrommet etter avtale med begravellesbyrået.

Ulike tros- og livssynssamfunns behov

Det blir avholdt årlige møter i hht gravplasslovens § 23 enten i kommunen eller som et fellesmøte i prostiet. I innkallingen til møtet i september 2022 ble det framhevet muligheten til å gi innspill til den planlagte gravplassen på Flateby. Her møtte representanter fra Human-Etisk forbund i tillegg til Den norske kirke.

Det er tilrettelagt og godkjent et eget felt på Enebakk gravplass, retningsbestemt for muslimsk gravlegging.

Det har framkommet et ønske fra Human-Etisk forbund om nøytral informasjon om gravplassforvaltning. Dette er imøtekommet i informasjon på hjemmesiden, og fra 2024/25 vil det bli utarbeidet en egen hjemmeside, uten kobling til Den norske kirkes hjemmeside.

Det er ikke kommunens/det offentliges ansvar å tilrettelegge for egnede seremonilokaler. Det tilligger det enkelte trossamfunn. Kirkene åpner for de fleste seremonier innenfor kristendommen (det kan ikke brukes røkelse i kirkene). Herredsstyresalen i kommunen er tilrettelagt for livssyns åpne gravferder. Det er gratis leie av kommunens lokaler til disse samlingene.

Tilgjengelighet – universell utforming

Det er 2 HC-plasser på parkeringsplassene nærmest kirkebyggene.

Det er HC-tilpassede toaletter i kapellene ved kirkene.

Parkeringsplassene er asfalterte. Øvrige stier på gravplassene har toppdekke delvis med grus delvis med subbus. Toppdekkene erstattes fortløpende med subbus. Feltene N, O, P på Enebakk middelalderkirkegård er vanskelig tilgjengelig for bevegelseshemmede på grunn av skrånende terreng.

Bjørk på søndre del av Mari kirkegård er Ornäsbjørk, som er allergivennlig. Øvrige bjørketrær er alminnelig bjørk.

Driftsbygning og utstyr

Det ble oppført en «Karlshus»-garasje på begge gravplassene i 2013. Garasjene er isolerte og brukes som lagerrom for gravplassutstyr og som arbeidsrom for reparasjoner og vedlikehold av maskiner og utstyr.

Gravemaskinen ble innkjøpt i 2013 og er et sameie med Enebakk kommune. Den lagres på Veistasjonen på Heier og flyttes etter bestilling for hver kistebegravelse.

Kubota-traktor med frontlaster ble innkjøpt i 2012.

John Deere-traktor ble kjøpt ny i 2022.

2009: Walker sittegressklipper.

2018: 2 stk Ariens sittegressklippere.

Garasje for maskiner og utstyr finnes på begge gravplassene. Dette er garasjen ved Mari kirke.

Tiltak for mer miljøvennlig drift

2020 – Overgang til LED-armaturer i flomlys, vei- og parkeringsplassbelysning

2021 – Innkjøp av batteridrevet håndverktøy (jordbor, hekkesaks, løvblåser, gresstrimmer, gressklipper m.m.)

Fra 2021 vurderes batteridrevet utstyr for innkjøp når utstyr med fossilt drivstoff skal erstattes. Viken fylkeskommune/Østfold fylkeskommune har i 2023/24 en utlånsordning med batteridrevet utstyr for utprøving før innkjøp.

For å stimulere til økt biologisk mangfold, vil det framover fokuseres mer på blomsterrik beplantning på gravplassene.

Administrasjon og drift av gravplassene

Driften av gravplassene ledes av kirkevergen, da med tittelen *leder for gravplassforvaltningen*. Denne delen av forvaltningen er skilt fra driften av Den norske kirke og utøves for alle innbyggere, uavhengig av trostilhørighet.

Administrasjonen for gravplassforvaltningen har tilhold til kapellet ved Enebakk kirke. Her har også de ansatte i kirken sin arbeidsplass. I underetasjen er et kapellrom for båretandakter og møter. Innenfor er et kjølelager.

Administrasjon

Administrasjonen utøves av saksbehandler og kirkeverge i til sammen 40 % stillingsressurs. Kontoret tar imot meldinger om dødsfall, avtaler tidspunkt for gravferd og tilviser grav (pårørende kan komme med ønske om grav, men forvaltningen tar den endelige beslutning). Gravlegging registreres manuelt inn i et gravregister fra Vitec Agrando, Ecclesia. Her registreres avdøde, fester for graven og fredningstidens utløp. Offentlig tilgjengelig informasjon kan hentes fra grav.no.

Fakturering for festeavgift gjøres fra gravregisteret med oversendelse av elektronisk fil til regnskapskontoret i kommunen som overfører fakturaen videre til fester i et elektronisk system. Enkeltstående tilleggstjenester uten fellesfakturering bestilles manuelt via e-post til regnskapskontoret for elektronisk fakturering.

Drift

Driften utøves av tre ansatte, fordelt på 250 % stillingsstørrelse. I tillegg kommer driftsmidler til sommervikar. Arbeidsoppgavene på gravplassene varierer mye avhengig av antall gravferder, sesong og vær. Gravferder er kjent ca én uke i forkant og utføres stort sett på faste dager, tirsdager og fredager. Det er mellom 50 og 70 gravferder per år, ujevnt fordelt mellom 0 og 4 i uka. Mengden arbeid med hver gravferd varierer også mye avhengig av om det er urnebegravelse eller kistebegravelse. Vinter med behov for teletining er en ytterligere faktor som krever forberedelser.

I stillere perioder utfører de ansatte enkelt vedlikehold på bygningene. Alle har kombinasjonsstillinger hvor kirketjenerfunksjoner er inkludert i stillingen.

Avfallshåndtering

Det er inngått en avtale om henting av restavfall og papir fra ROAF annenhver uke. Avfallet legges i plastkonteinere. Glass, metall og spesialavfall sorteres manuelt og leveres i egne konteinere. Komposterbart avfall og overskuddsmasse etter oppgraving av graver hentes av Veistasjonen for å benyttes til fyllmasse.

Det er gjort forsøk med ROAF og andre virksomheter for å finne ordninger for levering av komposterbar masse for å få jord tilbake. Dette har dessverre vist seg ikke å være mulig. Komposterbar masse og overskuddsjord må fraktes fra gravplassen, mens ny jord, sand og subbus må kjøpes og leveres fra eksterne leverandører. (Overskuddsjord er masse med stort innhold av stiv leire som ikke egner seg til topplaget på nye graver.)

Økonomi

Budsjett og regnskap for gravplassforvaltningen er adskilt fra Enebakk sokns (Den norske kirkes) øvrige ansvarsområde. Driften dekkes over en overføring fra Enebakk kommune, samt inntekter fra festeavgift. Faste utgifter i soknets regnskap (strøm, kontor, renovasjon, vann) bokføres med en antatt fordeling av utgiftene til gravplassfeltet. Administrasjon fordeles med 20 % av lønnsutgifter for leder for gravplassforvaltningen og saksbehandler på kirkekontoret.

Gravstelltjenesten er et eget ansvarsområde, hvor inntekter fra årlig gravstell og uttrekk fra forhåndsbetalt gravstellavtaler er ment å skulle dekke utgiftspostene. Et helt nøyaktig regnskap for dette området er vanskelig, fordi arbeidsoppgaver på gravplassene går om hverandre og det vil være arbeidskrevende for ansatte å loggføre nøyaktig timetall for selve gravstelltjenesten. Forhåndsbetalte gravstelltjenester er regnskapsmessig bokført i Ecclesia, hvor det finnes et regnskap for hver stellavtale. Beholdningen er avsatt på to fond, ett for Mari og ett for Enebakk.

Ved investeringsbehov må forvaltningen henvende seg til kommunen for eventuell tilleggsbevilgning.

Det finnes en fondsavsetning i regnskapet, «Disposisjonsfond gravplasser», tidligere kalt «Til forskjønnelse av kirkegårdene» med midler fra avsluttede gravstellavtaler. Midlene brukes til tiltak som oppgraderer gravplassene, enten med møbler eller planter.

Gravstelltjeneste

Gravplassforvaltningen tilbyr gravstelltjeneste med årlig fakturering. Det er også mulig å innbetale for flere år framover, en forhåndsbetalt gravstellavtale, tidligere kalt gravstelletat.

For begge avtalene forutsettes leie av plantekasse (innført i 2017). Tjenesten innebære tre beplantninger i sesongen, samt stell og vanning.

Det er strenge restriksjoner for vanning av gravplassen, slik at det benyttes spreder kun for vanning av nyetablert gressplen av kistegraver etter særskilt tillatelse fra Kirkebygden og Ytre Enebakk vannverk.

Sommerbeplantning på en grav med stellavtale. Leie av en plantekasse med vannreservoar inngår i stellavtalen. Disse selvvanningskassene gjør det overkommelig for gravplassansatte å håndtere alle avtalene. Hver av stellavtalene merkes med en pinne.

I tillegg til at gravstelltjenesten tilbyr stellavtaler, finnes det også private firmaer som det kan inngås avtale med.

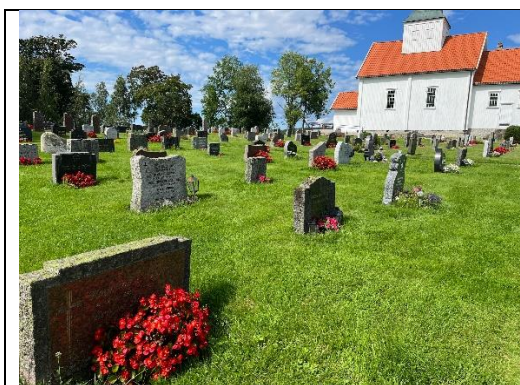
Mari kirkegård

Gravplassens adresse er Kirkebakken 22, 1914 Ytre Enebakk.

Tilkomstmuligheter med kollektivtransport eller bil

Det går buss, 350/550, fra Lillestrøm/Flateby/Kirkebygda til Ytre Enebakk og fra Oslo til Ytre Enebakk. Det er mulig avstigning på to holdeplasser: Vågsenteret, med gangsti over Tangenelva og opp til gravplassen, samt Tangen bru, med kryssing av FV 120 og opp gangvei opp Kirkebakken.

Med bil: FV 155 fra Oslo, FV 120 fra Elvestad eller Lillestrøm. Det er god tilgang på p-plasser ved gravplassen og 2 HC-plasser.

Gravplassen omkranser Mari kirke i retningene sør, øst og vest, og har derfor beholdt navnet «kirkegård». Kirken er fra 1761. Felt A, og etter hvert B, er fra kirkens opprinnelse. Før kirkebygget ble oppført i Ytre Enebakk ble de døde gravlagt på Enebakk kirkegård.

Fra Lars Inge Magerøys hefte «Mari kirke 250 år» kan vi lese: *Kirkegården ble omorganisert og endret på femtitallet. Tidligere var det vanlig med et gjerde omkring gravene, enten av støpejern eller av steiner. Disse ble nå fjernet, og det ble sådd plenfrø på hele kirkegården. Hensikten var bl.a. at det skulle bli lettere å slå graset. En likhetstenkning lå også til grunn; det skulle ikke være forskjell på folk på kirkegården. Nå skulle støttene stå i rette linjer. Opprinnelig var det steingjerde rundt hele kirkegården, med dette ble fjernet og erstattet med plankegjerde da kirkegården ble utvidet mot sør og øst i 1983 (feltene C, D og F). I dag er kirkegården innhegnet dels av en granhekk og dels av et nettverksgjerde.*

Siste utvidelse ble sluttført i 2010, feltene G-K. Utvidelsen ble tegnet av Grindaker as Landskapsarkitekter, og arbeidene ble utført av Braathen Landskapsentreprenør as. Det ble etablert 400 kistegraver, og i tillegg ble det etablert et felt for anonyme graver. Feltene ble vigslet av prost Knut Lein og skulpturen på minnelunden, «Møte» av Ragnhild Butenschøn, ble avduket av ordfører Dag Bjerke 31. oktober 2010.

Etter ønsker fra privatpersoner ble det etablert en navnet minnelund vis á vis, i 2019, tegnet av anleggsgartnermester Knut A. Thorvaldsen og utført av Spydeberg Utemiljø. Denne var en parallell til den anonyme minnelunden, godkjent av Grindaker as Landskapsarkitekter.

I 2009 ble parkeringsplassen asfaltert med midler fra kommunen.

Skulpturen «Møte» av Ragnhild Butenschøn er et felles minnesmerke for de som er gravlagte i den anonyme minnelunden på Mari kirkegård.

Gravfelt – dagens situasjon

Feltene A og B er etablert med kortere lengde og bredde enn dagens standard. Jordmassen er den opprinnelige, en blanding av jord og leire. I gravene i feltene A, B og F er det også enkelte steder litt større steiner og dels noe ujevnt fjell i grunnen, noe som avdekkes først ved oppgraving.

I feltene C-F er gravstørrelsen 250 x 125 cm og i feltene C og D er det foretatt masseutskifting/oppfylling med sandblandet jord. Feltene er ikke drenerte, men massen er selvdrenerende. Det har vist seg at omdanning og drenering fungerer godt og at det derfor er uproblematisk med gjenbruk av kistegravene (påbegynt med gjenbruk i 2022). De fire bakerste radene på felt F ble etablert som urnegraver i 2004.

Feltene G-K er oppfylt med drenerende masse, og det er etablert fordrøyningsmagasiner i utkanten av feltene.

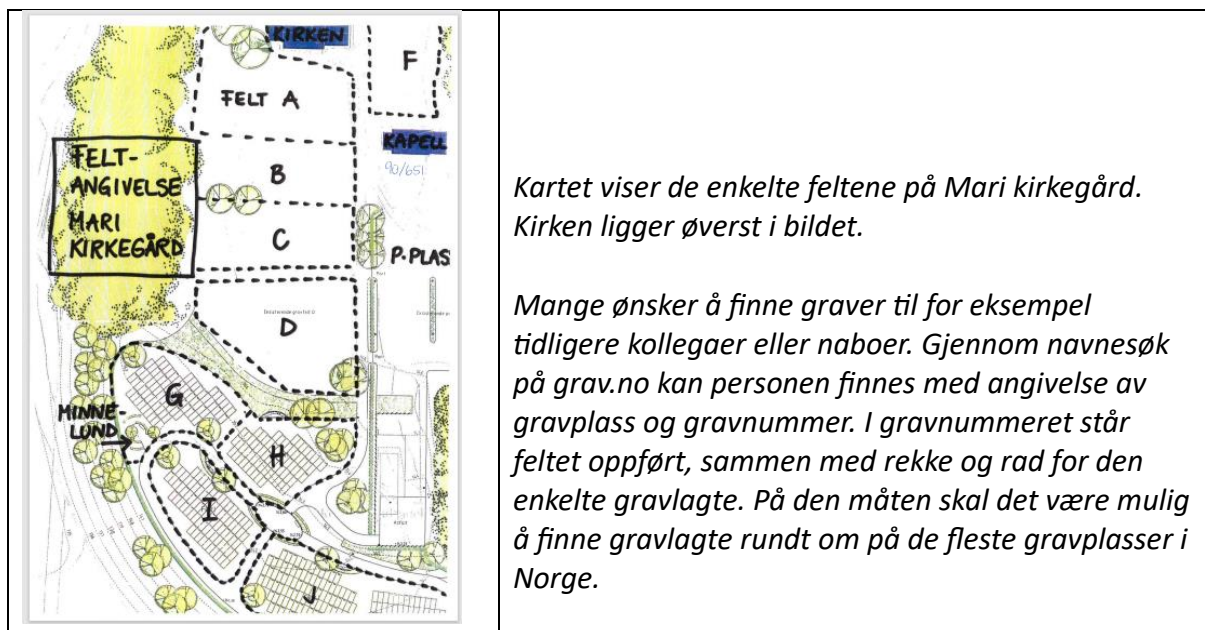

Felt H ligger vakkert til med golfbanen på sørsiden og med kirken og resten av kirkegården rett bakenfor. Det er planlagt en hekk i det skrånende arealet mellom felt D og G, H. Hekken gir ulike farger alt etter årstiden, fra nyspiret grønt, til hvit blomstring, deretter grønt, for å avsluttes i en nydelig dyprød farge.

Menighetsrådet behandlet i EMF-sak 09/23 en sak om gjenbruk av graver. Urnefeltet på F-feltet er per april 2024 nesten fullt og ledige graver på feltene A, B og F gjenbrukes i utgangspunktet som nye urnegraver. Unntaket her er festede graver, hvor familien fortsatt

ønsker kistegravlegging, samt gravlegging av små kister. Videre behov for urnegraver vil det legges til rette for på felt I, hvor hver kistegrav halveres og benyttes som urnefelt.

På feltene C og D vil ledige graver bli gjenbrukt som kistegraver, primært når det er ønskelig med enkel kistegrav. Feltene G-K benyttes primært til doble kistegraver. Minnelundene har feltnavn L og M og her kan bare urner gravlegges.

Kartet viser de enkelte feltene på Mari kirkegård. Kirken ligger øverst i bildet.

Mange ønsker å finne graver til for eksempel tidligere kollegaer eller naboer. Gjennom navnesøk på grav.no kan personen finnes med angivelse av gravplass og gravnummer. I gravnummeret står feltet oppført, sammen med rekke og rad for den enkelte gravlagte. På den måten skal det være mulig å finne gravlagte rundt om på de fleste gravplasser i Norge.

Framtidige kapasitetsbehov

Det har vist seg vanskelig å framskrive behovet for gravplasser. Det siste tiåret har det vært en nedgang i antall dødsfall, mens dette er ventet å øke noe i årene framover. Valgene av gravleggingsform er under stor endring hvor prosentandelen som velger kremasjon med urnenedsettelse framfor kistegravlegging er økende, og i tillegg velger mange den navnedde minnelunden framfor ordinære urnegraver med eget gravminne. Det er ventet at andelen som velger navnet minnelund vil øke ytterligere i årene som kommer. Kremasjonsandelen har steget fra 39 % i 2013 til hele 65 % i 2023. Når det velges en kistegrav, varierer også plassbehovet veldig, fra ny enkel eller dobbelt kistegrav, til bruk av reservert grav eller gjenbruk av familiegrav.

Ledige kistegravplasser per april 2024:

Felt	Ledige enkle	Reserverte	Andre forhold
Felt G:	29	19	
Felt H:	Fullt	19	
Felt I:	73		Deler av feltet vil bli benyttet til urnefelt
Felt J:	98		
Felt K:	71		

De siste 10 årene har det i gjennomsnitt blitt benyttet 5 nye dobbeltgraver per år. Dette innebærer at det vil være tilstrekkelig med kistegravplasser i 20-30 år framover. I mellomtiden kan kremasjonsandelen ha økt ytterligere, samtidig som kistegraver på alle felt

fra og med C er ment å skulle gjenbrukes når fredningstiden eller festet opphører. Kirkevergen vurderer at det per 2024 ikke er aktuelt å planlegge utvidelse av gravplassen, men økt boligbygging, eller andre samfunnsmessige endringer kan endre det faktiske behov, noe som innebærer at vurderingen må gjøres på nytt i 2034.

Andre formål på Mari kirkegård

Det er mange besøkende til kirkegården, sørgende i gravferder, besøkende til graver og andre som går tur i området. Parkeringsplassen er åpen for besøkende og turgåere, og det er enkel tilkomst til Bråtanstua og Mjærskaugkollen via golfbanen (egen sti gjennom hekken i retning sør), samt til skiløypene på golfbanen vinterstid.

Estetikken betyr mye for de besøkende, og gressklipping og generelt stell av arealet prioriteres høyt av de gravplassansatte. Forvaltningen mener at dette også medvirker til at svært mange pårørende jevnlig besøker sine graver og stiller disse med stor omsorg.

Det er et mål å videreutvikle gravplassen til et parkområde med et større biologisk mangfold.

Kristuskransen

Biskop Martin Lønnebos «Kristuskrans» er etablert som en bønnevandring på kirkegården hvor hver av perlene i kransen finnes som fargede steiner inne på arealet. Kristuskransen ble etablert i 2019 etter en idé fra sokneprest Jostein Tegnér. Anlegget er livssynsåpent i terrenget, men i postkassa finnes en oversikt over perlene og deres betydning i en kristen sammenheng.

De to røde «perlene» symboliserer kjærligheten. Øvrige «perler» ligger spredt rundt på gravplassen og kan også brukes i en oppdagelsesferd sammen med barn.

Barnas blomsterhage og menighetens grønnsakshage

Det er etablert plantekasser som barnehagebarn inviteres til årlig for å plante en stemorsblomst og for å så et frø som barna selv kan komme tilbake å vanne gjennom sesongen. Barnehagebarna blir på den måten kjent med kirken og dens omgivelser, og det er en pedagog fra kirken som møter barna og som åpner for spørsmål og undring fra barna. Barnas blomsterhage er til glede for øvrig besøkende.

Det er i tillegg etablert pallekarmer for dyrking av grønnsaker.

Barnas blomsterhage i fullt flor en sommerdag. Her er også grønnsaker som skal brukes i middagsservering til samlinger for barn og unge på Mari menighetscenter (menighetscenteret ses i bakgrunnen på bildet til venstre).

Mari naturbarnehage

Barnehagen leier lokaler i underetasjen i Mari menighetscenter og de har tillatelse til å benytte felt K til uteaktiviteter inntil det er behov for feltet til gravlegging.

Enebakk kirkegård

Gravplassens adresse er Ignaveien 14, 1912 Enebakk.

Tilkomstmuligheter med kollektivtransport eller bil

Det går buss, 350, fra Lillestrøm/Flateby til holdeplassen Enebakk kirke. Fra Oslo og Ytre Enebakk gård buss 550.

Det er god tilgang på p-plasser ved gravplassen og 2 HC-plasser.

Gravplassen omkranser Enebakk kirke, og gravplassen har derfor beholdt navnet «kirkegård». Kirken er oppført i 1104 (eller 1150) og feltene A-Q er registrert som middelalderkirkegård. Feltene R-U ble utvidet mot øst i 1984 og er tegnet av landskapsarkitekt Anette Oppegaard. Feltene nord for innkjøringen til kirken er etablert i 2009, tegnet av Grindaker as Landskapsarkitekter. Arbeidene ble utført av Braathen Landskapsentreprenør as.

Den anonyme minnelunden på Enebakk kirkegård ble tegnet av landskapsarkitekt Kirsten Grindaker Lunder og etablert i 2006. Hun godkjente en parallell-løsning og oppdeling av feltet for etablering av en navnet minnelund i 2019, omtegnet av anleggsgartnermester Knut A. Thorvaldsen og utført av Spydeberg Utemiljø. På den anonyme delen er det en gammel kvernstein som danner et felles gravminne. Kvernsteinen er fra Enebakk, og var tatt vare på og plassert ved syrinbuskene sørvest på middelalderkirkegården. Gravminnene hvor det festes navneplater på den navnete minnelunden er slipt, sort granitt, og tar igjen historikken med gravminner som det ble benyttet mye av på 1900-tallet fram til ca 1960.

Gravfelt – dagens situasjon

Enebakk middelalderkirkegård – feltene A-Q

Middelalderkirkegården er avgrenset til feltene A-Q, slik dette kartet viser:

Det skal utarbeides en egen verneplan for middelalderkirkegården. Verneplanen vil komme i tillegg til gravplassmeldingen. På 1950 og 60-tallet ble det etter krav fra statlige myndigheter fjernet en del gjerder som omkranset gravene. Utviklingen har imidlertid snudd og det er viktig for ettertiden å ta vare på noen av de spesielle gravminnene. Dette beskrives i forskriftene til gravplassloven § 27 i kriterier for bevaring av gravminner i en bevaringsplan: *..at en grav er av en viss alder, at det representerer en stilhistorie, har et lokalt særpreg i form eller materialbruk, gir uttrykk for en interessant personalhistorie eller er unikt.* I arbeidet med

verneplanen vil slike kriterier bli vurdert og noen gravminner vil da bli fredet. Enebakk menighetsråd har derfor i vedtak i sak 09/20 fattet følgende vedtak:

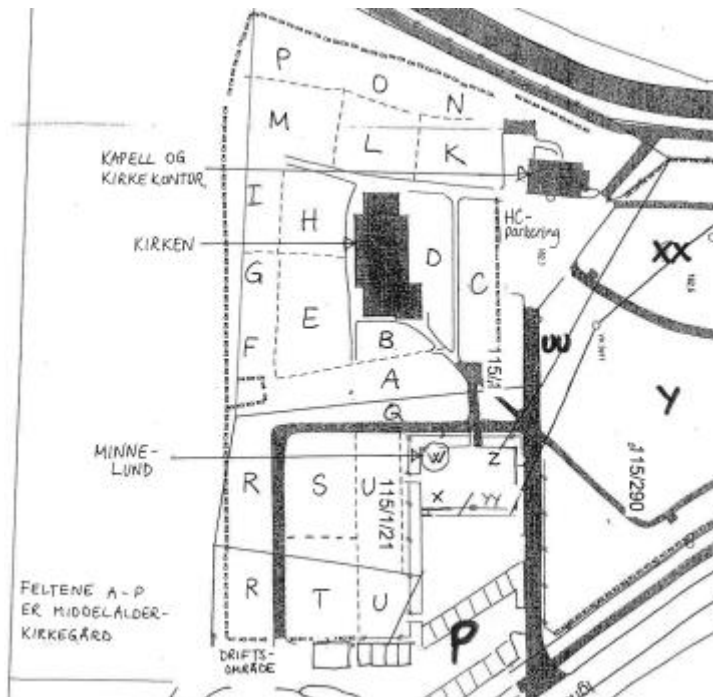
1. *Alle gravminner på Enebakk middelalderkirkegård fredes inntil bevaringsplanen for middelalderkirkegården er vedtatt.*
2. *Menighetsrådet overtar ansvaret for fredete gravminner, og eventuelle faktiske utgifter dekkes fra «disposisjonsfond gravplass».*

Middelalderkirkegården var inntil ca år 1900 inngjerdet med et stakittgjerde. Dette ble erstattet med en granhekk, som fortsatt omkranser hele kirkegården. Deler av gammel granhekk er tatt ned mot øst og nord i forbindelse med utvidelse i 1984 og 1998.

Som en kuriositet kan nevnes at granhekken rundt Enebakk kirkegård pris fra Norsk forening for gravplasskultur som beste innramming av kirkegård på landsbasis i 2020.

Jordsmonnet på middelalderkirkegården er leireblandet jord. Det finnes også en del «plastgraver» fra perioden 1950 til godt utpå 70-tallet. Disse momentene, samt det faktum at gravene er kortere i lengde og bredde enn dagens standard, medfører at kistegravlegging i disse gravene bare skjer i reserverte graver/familiegraver. For øvrig kan feltene gjenbrukes til urnegravlegging, hvis det framkommer spesielle ønsker om det. Dette kan aktualiseres ytterligere når verneplanen er ferdig. Da kan det legges til rette for urnegravlegging med gjenbruk av vernede gravminner, hvor nye navn påføres.

Gravfelt Enebakk kirkegård

Utvidelse 1984- feltene R-U

I disse feltene fra 1984 er det delvis masseutskifting og delvis oppfylt masse, nærmest ren sand, hvilket innebærer god selvdrening, men også stor uttørking i nedbørfattige perioder som er en ulempe for toppdekket. Siste nye dobbeltgrav ble tatt i bruk i 2010. Det har vist seg å være god omdanning i feltet og det er høyst aktuelt med gjenbruk av graver i disse feltene etter hvert som de fristilles.

Utvidelse 1998 – feltene UU-XX-Y – kistegraver

Denne utvidelsen ga 805 nye kistegravplasser. Den var ferdigstilt i 1998 og tatt i bruk i år 2000. Det ble ikke foretatt masseutskifting i dette arealet. Det er lagt ned drenering etter annenhver rekke. Spillvannet ledes ut i det offentlige avløpsnett.

Utvidelse 1998 – feltene W og WW – minnelunder

Den anonyme minnelunden er anlagt med 81 graver, hvor 17 graver er tatt i bruk.

Den navnete minnelunden er anlagt med 99 graver, hvor 22 graver er tatt i bruk.

Utvidelse 1998 – X-YY-Z

Ordinære urnegraver. Det nedre jordsmonnet er problematisk ved at arealet tidligere var del av Ignaveien, senere omgjort til parkeringsplass, for deretter å bli etablert til urnefelt. Ved oppgraving må det planlegges for at det av og til kan støtes på litt større steiner. Feltene X og YY er fylt opp, mens Z ble tatt i bruk i 2024.

Endret felt E – Godkjent for muslimsk gravlegging – felt EF

Ett felt ble endret og retningsbestemt i 2011 for muslimsk gravlegging. Deler av felt E ble omgjort med retningsstilpasning av 24 graver, tegnet av Kirsten Grindaker Lunde. Første

gravlegging i dette feltet skjedde i 2023. Det vil være enkelt å endre retningen av graver i resten av felt E, dersom det blir behov for det. Dette retningsbestemte feltet er ment å skulle dekke hele Enebakk i inneværende periode. Feltet er ikke forbeholdt muslimer.

Framtidige kapasitetsbehov

Etter vedtak i Enebakk kommunestyre i 2022 skal Enebakk kirkegård også framover dekke behovet for kistegravlegging for Flateby, fordi den planlagte gravplassen der bare skal tilrettelegges for urnegravlegging.

Det har vist seg vanskelig å framskrive behovet for gravplasser. Det siste tiåret har det vært en nedgang i antall dødsfall, mens dette er ventet å øke noe i årene framover. Valgene av gravleggingsform er også under stor endring, med et økende antall kremasjoner og mange velger nå å sette ned urna i den navnedde minnelunden. Kremasjonsandelen i 2023 var på hele 64 %, mens den for 10 år siden var på 40 %. Når det velges en kistegrav, varierer også plassbehovet veldig, fra ny enkel eller dobbelt kistegrav, til bruk av reservert grav eller gjenbruk av familiegrav.

Ledige kistegravplasser per april 2024:

Felt	Ledige enkle	Reserverte	Andre forhold
Felt EF	23	0	Retningsorientert for muslimsk gravlegging
Felt E	50	0	Reserveres for mulig omgjøring til muslimsk gravlegging
Felt UU	0	18	
Felt Y	6	54	
Felt XX	86	9	
Felt Z	50		
Felt W	41		(Feltnavnet må endres. W er allerede i bruk.)
Felt Æ	136		
Felt Ø	61		

De siste 10 årene har det i gjennomsnitt blitt benyttet 8 nye dobbeltgraver per år. Dette innebærer at det vil være tilstrekkelig med kistegravplasser i drøye 20 år framover i tid. Det er ventet at kremasjonsandelen vil øke, også på bakgrunn at det bare etableres urnegraver på Flateby. Det er sannsynlig at en gravplass i nærområdet kan medvirke til at andelen kremasjoner øker ytterligere. Behovet for kistegravplasser bør revideres innen 2034.

Det finnes ikke areal for en mulig utvidelse av Enebakk kirkegård. En eventuell utvidelse av kistegraver vil derfor måtte legges til Flateby.

Parkeringsplassen

Det ble etablert parkeringsplass til venstre i oppkjøringen inn mot kirken i forbindelse med utvidelsen i 1998. Etter pålegg fra Riksantikvaren og Miljøverndepartementet ble det krav om stans i arbeidene og flytting av parkeringsplassene, fordi de var lagt innenfor en fredet 60-

meters sone fra middelalderkirkegården. Endringen til dagens løsning ble gjennomført i 2012, tegnet av Øvre Romerike prosjektering og utført av Sandås og Ellingsen AS.

Arealene hvor parkeringsplassene var, er i dag feltene for minnelundene W og WW, urnefeltene X, YY, Z, samt to urnefelt som per i dag ikke er tatt i bruk.

Ved gravferder med mange besøkende, er det mulighet for ekstra kapasitet til parkering inne på arealene til Gamle Kirkebygda skole, som ligger rett ved.

Andre formål på Enebakk kirkegård

Gravplassen ligger sentralt i Kirkebygda og det er mange besøkende til kirkegården, sørgende i gravferder, besøkende til graver og andre som går tur i området. Estetikken betyr mye for de besøkende og gressklipping og generelt stell av arealet prioriteres høyt av de gravplassansatte. Forvaltningen mener at dette også medfører at stell av de enkelte gravene prioriteres høyt av de besøkende.

Det er ønskelig å videreutvikle gravplassen til et parkområde med et større biologisk mangfold.

Barnas blomsterhage og menighetens grønnsakshage

Som på Mari, er det også ved Enebakk kirke etablert en «Barnas blomsterhage», samt pallekarmen for dyrking av grønnsaker til aktiviteter for barn i menigheten.

Felt XX vil foreløpig ikke fylles i de tre siste radene for å sikre arealet nærmest kirken som et hyggelig «pausested» med blomster, grønnsaker og sitteplasser. Dette kan brukes av besøkende, til kirkekaffe og som samlingssted ved trosopplæringstiltak.

Flateby gravlund

I Enebakk kommunes arealplan ble det i 2009 avsatt areal bak det gamle bedehuset til framtidig gravplass. Fra 2012 ble den planlagte gravplassen og et nytt livssynsåpent seremonibygget slått sammen til ett prosjekt, hvor seremonibygget skal erstatte tidligere planer om et kirkebygg på Flateby. Ervervelsen av arealet skjedde i 2023. Enebakk kommune er byggherre for prosjektet «Flatebytunet», hvor kirken er invitert med i forprosjektet.

Bilder fra arbeidet med forprosjektet. Arkitekter og landskapsarkitet fra MAP arkitekter AS og fra møte i Prosjekt- og byggekomitéen i kommunen hvor de første skissene vurderes.

Årene framover

Befolkningsendringer

Per 2024 er det tilrettelagt for relativt stor utbygging på Flateby og i Ytre Enebakk, men boligbyggingen har stagnert på grunn av årsaker på nasjonalt og internasjonalt hold. Det er derfor vanskelig å stipulere en forventet befolkningsvekst. Tabellen nedenfor viser en forventet oversikt over antallet døde per år, med en økning på drøye to personer i gjennomsnitt de neste 20 årene. Gravplassmeldingen er utarbeidet for denne perioden, men både for Enebakk og Mari kirkegårder anbefales en revisjon i 2034. Da vil befolkningsveksten være mer avklart, samt utviklingen av den prosentvise andelen av kremasjoner.

14289: Framskrevne befolkningsendringer, etter region, alternativ, år og statistikkvariabel

		Døde	
3220 Enebakk	Hovedalternativet (MMMM)	2024	75
		2025	77
		2026	80
		2027	82
		2028	84
		2029	87
		2030	89
		2031	92
		2032	95
		2033	98
		2034	100
		2035	102
		2036	105
		2037	107
		2038	109
		2039	111
		2040	112
		2041	113
		2042	115
		2043	116
		2044	118
		2045	118
		2046	120
		2047	122
		2048	123
		2049	126
		2050	127

▼ Fotnoter

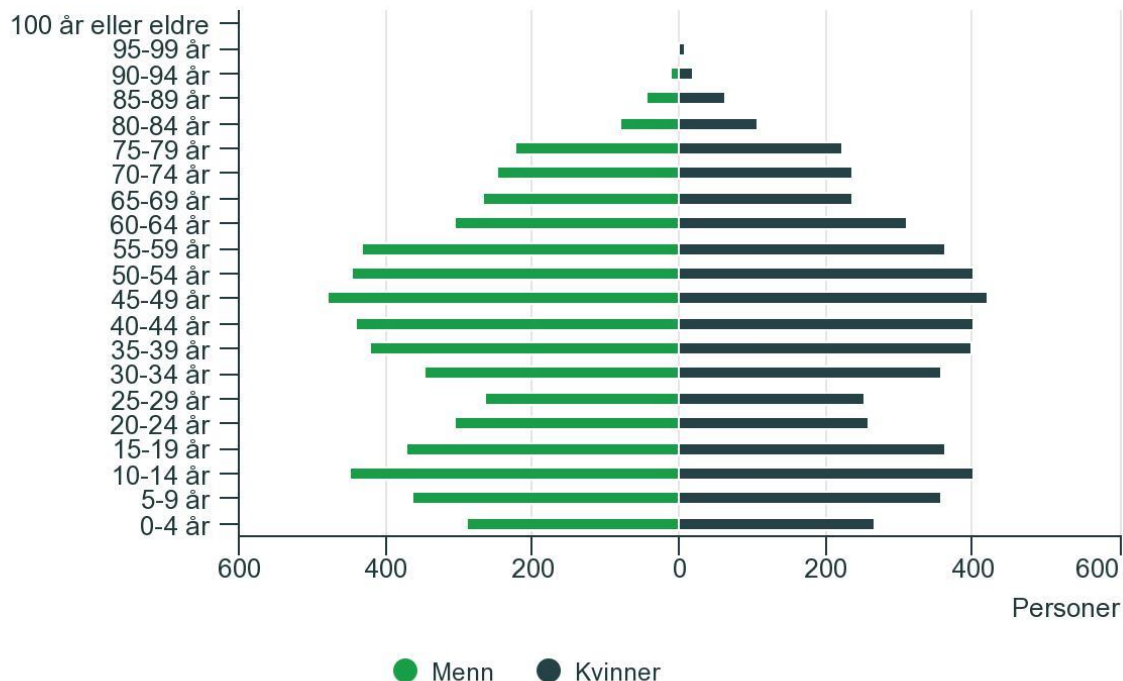
Tabellen nedenfor viser aldersfordelingen av innbyggere i kommunen. Det er en markant nedgang i personer fra aldersgruppen 60 år og oppover. Årsaker til dette kan være at det har vært en stor økning av innbyggere de siste 50 årene og at tilflyttingen stort sett var unge familier. Når denne generasjonen nærmer seg pensjonsalder, er det mange som ønsker seg ut av eneboligen om inn i en lettstelt, ny leilighet. Det har vært få boliger tilpasset eldre, slik at det derfor er mange som har flyttet ut av bygda fra fylte 60 år. Det er foreløpig få tall som sier noe om disse vil velge grav i den nye kommunen, eller om de ønsker grav i Enebakk. Nå når det bygges flere leiligheter med livsløpsstandard, vil sannsynligvis flere bli boende i bygda, og sammen med en økende dødsrate, er det sannsynlig at antall døde vil stige som den forrige tabellen viser.

Valget den enkelte tar rundt sin gravferd, vil ha stor betydning for behovet for utvidelse av gravplasser framover, ettersom en urnegravlegging fordrer vesentlig mindre areal enn en kistegravlegging. Hvorvidt det etableres en gravplass på Flateby vil også ha stor betydning. Det antas at enda flere velger urnegravlegging på den nærmeste gravplassen, framfor kistegravlegging 10 kilometer unna. Dermed vil kanskje kapasiteten for kistegravlegging i

kommunen være tilstrekkelig i planperioden. Da reduseres behovet for å ta i bruk landbruksjord og det vil bli færre kostnader for kommunen.

Aldersfordeling for innbyggerne i kommunen

Alder

Forventet utvikling av pårørendes forhold til stell av graver

Enebakk er et bygdesamfunn hvor det historisk har vært mange familiegraver som er benyttet gjennom generasjoner. Familiegraver kunne bestå av mange enkeltgraver (inntil 5) festet sammen med ett felles gravminne. Dobbelgrav, det vil si to kistegraver, med ett felles gravminne, er det mest vanlige. Gjennom de siste 50 årene har gravstell blitt mer og mer utbredt, og utviklet med stadig mer enn bare blomster (som kan komposteres når de er visnet). Det er i tillegg mye lys og lysholdere, dekorasjoner, batteridrevet lys og kranser til jul (som krever mye sortering i avfallsbehandlingen). Det er en tendens til at mengden blomster og pynt øker jo yngre avdøde var.

Familiegraver er i ferd med å reduseres i omfang og størrelse, og hvis familiegraven gjenbrukes, er det gjerne med urnenedsettelse. Mange sletter graven når nærmeste pårørende er barnebarna til avdøde. Det er anledning til å redusere en dobbeltgrav etter fredningstidens utløp. Dermed frigjøres enkeltgraver til gjenbruk.

Mange velger i dag navnet minnelund, fordi denne imøtekommer behovet for en grav å gå til, den er gjenkjennelig med et skilt med navnet til avdøde på et felles gravminne, samtidig som de slipper å følge opp med jevnlig besøk for å vanne eller stelle et blomsterbed. Plantestellet utføres av forvaltningen.

Økt kremasjonsandel, økt bruk av navnet minnelund, bruk av reserverte graver og gjenbruk av kistegraver medfører en varsomhet i å skulle binde areal, gjerne landbruksjord, til en framtidig gravplassutvidelse som det kanskje ikke vil være behov for. Men endringer kan skje i begge retninger, slik at 10-års intervaller på rullering av planene er viktig. Det tar mange år fra planlegging starter, til en gravplass kan stå ferdig.

Kilder:

Gravplassloven: [Lov om gravplasser, kremasjon og gravferd \(gravplassloven\) - Lovdata](#)

Forskrifter til gravplassloven: [Forskrift til lov om gravplasser, kremasjon og gravferd \(gravplassforskriften\) - Lovdata](#)

Kulturminneloven: [Lov om kulturminner \[kulturminneloven\] - Lovdata](#)

Hefter: «Mari kirke 250 år» og «Velkommen til Enebakk kirke». Tekst: Lars Inge Magerøy